

Садовська І.Б.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,

Нагірська К.Є.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСБАЛАНСІВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ФУНКЦІЙ ОБЛІКУ

Облік в системі економічних наук займає місце скромного споглядача за процесами, що відбуваються. Проте, усвідомлюючи свою неперевершену роль, постійно знаходиться в стані пошуку нових інструментів, методів і способів відображення у облікових моделях економічних процесів таким чином, щоб мати змогу оперативного виявлення економічних дисбалансів, які все більше розхитують економічну систему, а разом з тим екологічну і соціальну.

Світова економіка характеризується наявністю різноманітних дисбалансів. Серед вчених досить часто можна спостерігати висловлювання про те, що світова економіка є незбалансованою за своїми основними параметрами. Такий стан економіки створює ризики для довгострокового економічного зростання. Досить поширеним є поняття фінансових дисбалансів, для яких характерним є більш глибокі економічні процесів у світі, наприклад, нерівномірний розподіл природних ресурсів, дивергенція економічного розвитку.

Дисбаланс, за визначенням економічного словника, це порушення економічної рівноваги, збалансованості процесів, потоків у компанії, регіоні, державі, а за визначенням великого економічного словника - невірноваженість, незбалансованість, невідповідність доходів і витрат, активів і пасивів, дебету і кредиту. Тобто, ми чітко усвідомлюємо роль обліку у вчасному виявленні дисбалансових економічних ситуацій. Вчасне виявлення, достатній аналіз причин і пошук напрямів, методів чи інструментів їх усунення або виправлення, є основним завданням на сучасному етапі.

Облік з огляду на об'єктивні причини набуває нових функцій, які вже давно пропагуються вітчизняними вченими Кірейцевим Г.Г. і Жуком В.М. Можна навіть сказати, що з'явився новий стиль обліку, наприклад, інжиніринговий облік, інституційна теорія обліку. При цьому посилюється прогностична і моніторингова функції обліку, які на наш погляд, дозволять вплинути на попередження економічних дисбалансів, або хоча б пом'якшити їх дію на процеси сталого розвитку. Розвиток функцій обліку слід пов'язувати з його місією і цілями, які задаються інноваційними системами управління та глобалізаційними економічними процесами. Впливовим є також процес інтелектуалізації капіталу, що означає зміни пріоритетів з фізичного на інтелектуальний. Відповідно, економіка знань і всеохоплююча інформатизація суспільства, ставить нові завдання та вимагає перегляду і уточнення змісту функцій обліку.

Доцільно розділяти функції, які забезпечують організацію інформаційних потоків, та функції, що визначають зміст інформаційних потоків. До перших належать: розробка і впровадження систем обміну інформацією між різними сегментами підприємства і представлення інформації (підготовка різного роду внутрішніх управлінських звітів); аналіз інформації; прогнозування, передбачення і оцінка ризиків; планування діяльності, бюджетування. До других належать: координація діяльності підрозділів, сегментів організації або окремих співробітників; мотивація персоналу; контроль за виконанням планів і бюджетів. Окрім вищенаведених функцій, зарубіжні наковці виділяють ще дві додаткові функції: оптимізаційну та мотиваційну. Перша полягає у створенні підстав для найкращого вибору оптимальних варіантів діяльності. В оптимізаційних проблемах економічні категорії, які становлять предмет виміру в обліку, можуть виступати в подвійній ролі: критеріїв вибору або параметрів оптимізаційної моделі. Мотиваційна проявляється в забезпеченні інформацією про грошові кошти, доходи і фінансові результати, які надають можливість створення системи вимірювання і критерії оцінки, а також системи стимулювання для персоналу підприємства.

Цікавим і таким, що заслуговує на увагу, є підхід Дж. Россі [1], який носить назву «подвійна потрійність». Його подвійність пояснюється тим, що облік має інформаційні і психологічні аспекти. Психологічні аспекти є маловивченими. Вони стосуються поведінки економічного суб'єкта, причетного хоча б до однієї з функцій обліку. Психологічний аспект визначає юридичну сторону будь-якого економічного процесу, що підлягає обліковому відображенню. Джузеппе Россі, створивши оригінальну філософію обліку, ототожнював підприємство з живим організмом, визначаючи пріоритетною функцію виміру. Перше завдання в рамках функції виміру – визначити кількість і якість речей (їх числа, ваги, міри, ціни, вартості і т.д.), тобто трансформувати об'єктивну речовину в суб'єктивну інформацію. Звідси функція трансформації об'єкта через вимірювані параметри в інформаційну модель. Трансформація об'єкта пізнання в інформаційну модель – це облікова наука, яка вивчає через процес спостереження об'єкти (речі), ідентифікує їх, вимірює, пояснює, розкриває причини, відносини і наслідки (результати). Таким чином, завершальною є функція постійної орієнтації на результат. Цикл має бути завершеним, без цього не існує повноцінного обліку. Можна умовно розкласти діяльність на безмежну кількість процесів. Проте, кожен з них знаходиться під призмою трьох функцій: виміру, трансформації, орієнтації на результат.

Аналіз вищеописаних підходів до класифікації функцій обліку засвідчив необхідність виокремлення такої функції як функція інформаційного моніторингу. Система моніторингу відповідає за відбір, оцінку та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних, що впливають на процес прийняття інвестиційних і фінансових рішень.

Література

1. Соколов Я. В. Национальные школы бухгалтерского учета. Интернет-ресурс для бухгалтеров. URL: <http://www.buh.ru/document.isp?ID=386/>